

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Vse leto velja . . . 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravišstvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Odkrita beseda.

Predsednik „Slomškove Zveze“ državni in deželni poslanec gospod Jaklič, je objavil v sobotnem „Slovenecu“ nekaj vrstic, ki jih — vljudo povabljeni — priobčujemo v svojem listu, da dokažemo s tem svojo rovtarsko navado, svoje sumničenje in zavijanje.

Ta oficialna izjava ni tako huda, kakor bi človek mislil na prvi hip. Kratke in jedrate besede so spretno zamotane v troje udarcev: eden za Gangla, drugi za „Tovariša“, tretji za Jelenca. V eni sapi se skoraj ne more več, zlasti ne, ako stoji vrli junak na katoliški podlagi in vihti namesto bridke sabljice ubogo, kurje pero.

Toda čujmo!

Prvič: Prijatelj me je opozoril, da je začel „Učiteljski Tovariš“ zopet po svoji rovtarski navadi napadati našo zvezo in njene člane. Piše mi, da naj bi odgovoril na vprašanje „Učit. Tov.“: Koliko članov šteje „Slomškova zveza“? Baj, „Tovariš“ sumniči in zavija. Zato odgovorjam: Danes, dne 15. aprila t. l., ima „Slomškova zveza“ sledeče število članov: učiteljskega osebja 160, duhovščine 65, profesorjev 12, laikov 14, skupaj torej 251 članov. Upam, da bode gospod Gangl toliko možat, da bode ta-le odgovor priobčil v „Tovarišu“.

Odgovor je priobčen; a ni naša krivda, ako članom „Slomškove Zveze“ v veliko žalost; pa tudi nam, ker smo res mislili, da šteje imenovana zveza vsaj že pol tisočaka članov. Toda beseda govori, da jih je le 160 učiteljev in učiteljic. Toliko pritiska, toliko persekucije — pa po vsem Kranjskem, Štajerskem in Primorskem ogromno število: 160 ljudi obojega spola!

Mislimo v vsi ponižnosti, da ni prav nič rovtarskega, nič sumničenja in nič zavijanja, ako k takemu napredku ne izrekamo svojega čestitjanja, ker bi bilo čestitjanje ironija.

Drugič: Na predbacivanje, da bi se bil neki naš član nepovoljno izrekel o naših članih, ki sedaj vstopajo v naš krog, odgovorjam, da je to navadna žurnalistična laž „Učit. Tovariša“. Lepo ni, ampak umljivo pa tako zavijanje. Najboljši odgovor taki žurnalistiki je, da vsi naši člani, ki ste še naročniki „Učit. Tovariša“, ta list vrnete. Mnogo jih je, ki se izgovarjajo, da ga imajo le radi razpisov učiteljskih služb. Poskrbeli bomo, da bode vsaka razpisana učiteljska služba naznanjena tudi v „Slovenecu“ in „Slov. Učitelju“. Nespametno bi torej bilo, še nadalje podpirati list, ki nas zaničuje in psuje. Proč z njim in svobodno naprej po poti, ki smo si jo začrtali in ki nas vede sigurno do zmage.

Izjavljamo: **Kar smo pisali v 15. številki dne 9. t. m., pri tem vztrajamo!** — Tam smo rekli: Ugleden član Slomškove Zveze se je izjavil o onih tovariših in tovarišicah, ki prestopajo šole zdaj, ko je prišla S. L. S. do vpliva in moči, v Slomškovo Zvezo, tako-le: „Meni se ti ljudje kar naravnost gnusijo, ker pristopajo k nam vsi iz dobičkarije in koristolovja; navadno prinese vsak že pisano prošnjo v žepu, katero službo bi rad dosegel.“

To ni „navadna žurnalistična laž“, ampak je **gola resnica**. Ne imenujemo imena; če bo treba, pa ga bomo! Kakšno je naše spoštovanje do takih ljudi, si lahko uskoki sami mislijo. S tem — konec!

Pisali smo in pišemo **resnico**; kdor pravi, da ne, naj dokaže! Ako nam sedaj vsi, kar jih ima „Slomškova Zveza“ vrnejo naš list, dokažemo samo, da ne marajo resnice, hčerke božje! Pa hočejo živeti na katoliški podlagi.

„Slovenec“ razglasa bojkot proti našemu listu. Dobro! Zaradi tega nas še ne bo konec. Naposled je pa to še bogoljubno delo: Naš list je tudi med tistimi, ki jih je dal ljubljanski škof na indeks. Torej je vsaj za Slomškarje v ljubljanski škofiji prav, da se ogibljejo tega greha. In ker jih njegov predsednik odvrča od greha, naj mu bodo za to hvaležni!

Tretjič: Tudi liberalno učiteljsko poslopje se maje, zato hrešči; podrlo se bode prav gotovo. Jelenčeva moč, ki to poslopje še drži, niti tolika ni, kakor kakega ljubljanskega izvoščeka.

Res! S fino zafrakcijo je tu označena Jelenčeva moč! Ni čuda, da se ne podira — morda celo peč! A če si ogledamo stvar z resne strani, trdimo, da bo prej konec vse te glorijske in ošabne domišljavosti, nego pa tiste moči, ki družijo v resnici napredno učiteljstvo! Kar je nestalnega in omahljivega, to pojde. In prav je tako! Srečno pot in mnogo uspeha! Naj se izčistijo naše vrste!

Vsem tistim pa, ki so uskočili in morda še bodo, v premislek besede dr. Janeza Ev. Kreka — „Slomškova Zveza“ ga nemara pozna! — ki jih je govoril dne 13. decembra 1907. l. na shodu v Ljubljani:

Zveze, ki bi šle za tem, da se naj kakš osebni pomaga do časti in službe, so nemoralne in obsodbe vredne!

O jezikovnem pouku.

(Dopis iz Istre.)

Že mnogokrat sem nameraval pisati o tem, a sem vselej odložil pero, ker sem se nadejal, da napiše kdo sposobnejši kaj tehtnejšega. Nihče noče pričeti, zato pričenjaj jaz in bom zadovoljen in hvaležen, ako kdo popolni moj spis.

Ni moj namen, da bi razlagal mogoče kako novo metodo ali razlagal kako spisovno obliko, pač pa mi je namen, da se javno dogovorimo o nečem drugem.

Mnogokrat sem slišal pritožbe, da znajo mladeniči in dekleta, ki so dokončali mogoče s prav dobrim izpričevalom sedanjo ljudsko šolo, ko pridejo v življenje, premalo jezika, tako da niso sposobni napisati niti pravilnega lista. Ali je ta pritožba opravičena in, če je opravičena, kdo je temu vzrok in kako bi se dalo izboljšati v tem oziru, to je moj namen razpravljati v tem spisu, a če ne bo dovolj natančno, prosim tovariše in tovarišice, naj oni še kaj dostavijo, in enako prosim tudi one, ki se pritožujejo, ker drugače bi jim veljal pregovor, ki pravi: „Lahko je grajati, a težje delati“.

Je li pritožba opravičena? Že več let sem v takem položaju, da lahko opazujem pi-

sanja mnogih mladeničev in deklet, torej onih, ki so dovršili sedanjo ljudsko šolo, in priznati moram, da jih je večina res takih, ki ne znajo napisati niti stavka. Prigodilo se mi je tudi, da sem dobil v roke pisanje svojih boljših učencev in spoznal, da desetkrat slabše pišejo, kakor so pisali oni čas, ko so bili odpuščeni iz šole. To me je uverilo, da je navedena pritožba opravičena, in pričel sem razmišljati, kaj je temu vzrok.

Nečem nikogar zagovarjati in nikogar dolžiti, pač pa bom navajal vzroke, ki sem jih sam dobil in kjer sem se prepričal, kako bi se jih dalo odpraviti.

Moram priznati, da je vzrok tudi učiteljstvo. Učiteljstvo, ki se odstrani od drugih svojih tovarišev, ki se ne udeležuje blagra, ki nam ga daje naša organizacija, namreč ne udeležuje se društvenih zborovanj in ne čita niti stanovskih listov, tako učiteljstvo nam prezgodaj zastari, okameni in izgubi le prekmalu onega duha, ki sili k napredku in pridobitvi novih moči.

Tako učiteljstvo navadno ne dela več iz ljubezni do stanu, iz ljubezni do učencev in iz ljubezni do napredka, ampak le zato, da dostane predpisane ure v šoli in prvega potegne plačo. Tako učiteljstvo potem, ko je izmučilo sebe in otroke v šoli, ne išče zabave v tem, da bi poiskalo knjige in čitalo o tem, kakih sredstev naj se poslužuje, da ga bo šolska mladina bolje razumela, pač pa išče zabave v igri. Kjer se igra tarok, trešete itd., bo tako učiteljstvo gotovo poleg, a če mu porečeš, naj pomisli in preudari kaj o šolskih zadevah, dobiš odgovor, da nima časa. Tako učiteljstvo nima pravega napredka v šoli, gotovo se ni potrudilo, da bi se včrpal predmet otrokom, kot rečemo, v kri in meso, in ako tega ni, je ves trud brezuspešen. Priznati moram, da nimamo mnogo takega učiteljstva, a vendar je tupatam kateri in tak škoduje ugledu vsega ljudskega šolstva. Kjer pa ni ugleda, ni tudi pravega napredka ne v jeziku in tudi ne v drugih predmetih.

Takim ni druge pomoči, kakor da stopijo zopet med svoje tovariše in tovarišice, da se udeležujejo društvenih zborovanj, društvenega delovanja, da se okoristijo z vsemi dobrotami, ki nam jih daje naša organizacija, in videli bodo, s kako vnemo, s kakim veseljem pojdejo na delo. Tam kjer se dela z veseljem, je gotov uspeh.

Morda kdo poreče: Kaj hočem pri našem društvu, saj se že nad pet let ne peča [z drugim kot s preminjavo šol. zakonov? — Res je to, a ravno dobri šolski zakoni so povod in podlaga vsemu šolskemu napredku. Tovariš, tovarišica, ali bi bilo škoda, ako bi tudi ti vložil kamenček v to podlago?

Kdor hoče doseči uspeh v šoli, mora vložiti ne le kamenček, ampak nepremakljiv kamen. Pisec teh vrst lahko reče, da ni zamudil v teh letih nobenega društvenega zborovanja, a tudi lahko reče, da se je oživil na vsakem zborovanju in dobil novo veselje do dela, medtem ko smo videli tovariše opisanega kalibra, da so ostali indiferentni tudi oni čas, ko je šlo za naš vsakdanji kruh. In takšen tovariš naj ima pravi uspeh v šoli? Kaj ni mrtvilo šole? Kaj ne ostane indiferenten, ali je napredek ali ni napredka?

Da ni pravega uspeha v jezikovnem pouku, so vzrok tudi naša učiteljstva; zakaj ta so tako ustrojena, da nam izobrazujejo slovensko učiteljstvo s pomočjo tujega učnega jezika. V celi Sloveniji nimamo niti enega učiteljskega s povsem slovenskim učnim jezikom. In kako naj bo učiteljstvo dobro podkovano v slovenščini, ako samo nima priložnosti učiti se vseh potrebnih predmetov v tem jeziku? Pa kaj bomo razpravljali o tem, saj je vsakemu znano, da bijo to po licu vsem pedagoškim pravilom.

V tem oziru je na najslabšem slovensko dijaštvo na učiteljskem v Kopru, ker niti sliši ne slovenske besede, izvzemši takrat, ko samo med seboj obdružuje, a še to mora prav potihem, da bi ga ne slišal kateri zagrizen lahon.

Učiteljstvo v koprskem okraju je izrazilo že pred leti pri okrajni učiteljski konferenci, naj se učna doba na učiteljskem pomnoži na korist jeziku, ki bo služil prihodnjim učiteljem kot učni jezik na oni ljudski šoli, kjer bodo služili, in v tem jeziku naj se poučujejo na učiteljskem vsi predpisani predmeti. Deželni šolski svet je dobil te sklepe, a glede nanje ni sklenil nič drugega, kakor da se pri drugi konferenci ni čital zapisnik o tej konferenci, češ, drugače bi bil lahko kdo toliko drzen, da bi vprašal, kaj je s temi sklepi.

Iz tega je razvidno, da si učiteljstvo ne more pomagati pri vsi dobri volji, zato mu ne ostaja nič drugega, kakor, da kliče na pomoč državne in deželne poslance, mogoče dosežejo oni kaj več!

Da ne dosežemo pravega uspeha v učnem jeziku, so vzrok tudi naše krajevne razmere. Slovenci v Istri prebivajo večinoma v bližini mest in so po poklicu ali kmetovalci ali delavci v tvornicah in drugih podjetjih. Ženske so skoraj vse perice, mlekarice ali krušarice. Zaradi tega so že mali otroci večino dneva prepuščeni sami sebi, a pri teh razmerah se jim pojmi ne čistijo in misli ne razvijajo. Pisec tega spisa je imel že več let priložnost, da je dobil v pouk pričetnike. Pri tem se je prepričal, da so šestletni otroci jako nerazviti. Nimajo pojma o najbolj navadnih rečeh; govoriti znajo le toliko, kolikor jih je naučila vsakdanja sila, a misliti gotovo prav nič. In kaj naj počne šola s takimi? Ni drugega, kakor da bistri pojme in uči misliti, kar pa ne gre tako lahko, kakor bi kdo mislil, ker otroci so bili precej navajeni biti prosti, čisto svoji in le z velikim, dolgotrajnim in vztrajnim trudom se jih zamore privedi do rednega mišljenja. Vsi vemo, da kdor hoče dobro pisati, mora poprej znati redno misliti, ako tega ni, ni tudi dobrih spisov. Mnogokrat se prigodi, da otroci prično svoje misli urejati komaj po dovršenem 12. letu, a tisti čas prestopijo že v nadaljevalni tečaj. Da ni uspeha v nadaljevalnem tečaju, je vsakomur znano in nepotrebno, da to dokazujemo.

Kaka pomoč bi bila proti temu? Pomoč je v tem, da se po vseh občinah, kjer vladajo ravnokar opisane razmere, ustanovi otroške vrte za otroke od 4. do 6. leta, a opravi ono olajšavo za otroke od 12. do 14. leta [in uvede osemletni šolski obisk, kakor ga določuje državni šolski zakon. Kdo naj pa vzdržuje otroške vrte?